

EGYENLŐSÉGET!

Ugy hírlik, hogy Ottawa mindaddig egyetlen centet sem folyósít a nyugat-kanadai tartományok segélyalapjára javára, míg nem egy kiküldött bizalmasa alapos vizsgálat után erre nem tartja méltónak az ország ezen "bal" felét. Ezzel kapcsolatban azután ismét megindult a szó és csevegés Ottawa ellen, amennyiben sokan nem tartják teljesen méltányosnak az ilyen, különbséget tevő politikát.

Azok viszont, akik ismerik a helyzetet, nem ítöknék meg Ottawa ezen legújabb elhatározásán, annál kevésbé, mert hiszen egyes nyugati tartományok bizony nem valami hüen sáfárok voltak a rájuk bízott közpénzekkel s például egyedül Manitobában hárommillió dollár uszott el egyetlen spekuláns kezén, ki évente ezeket az ellenérzetlenül garázdálkodhatott, anélkül, hogy mesterkedéseit idejében észrevették volna.

Mindzekután úgy látszik, mintha sokkal mélyebben yökereznék a baj, mint az egyesek hiszik. Az a körülmény ugyanis, hogy a British North American Act teljes önkormányzatot biztosít a kanadai tartományoknak a maguk belügyében, még nem oldja meg az ország gondjait; sőt éppen ennek tudható be, hogy részint visszaélések fordulhatnak elő, részint pedig az ország ezt vagy azt a részét különleges elbánásban, illetőleg melőzésében részesítik.

Amikor bizonyos tartományok mondani Kanada állami berendezkedése felett, sajnálattal kell leszögezniük, hogy számtalan esetben éppen nem bizonyos tartományok lakosságának érdeke vezet a központi kormányzatot, hanem bizonyos politikai szempontok. Egyesek szerint ez érvényesül most is, a nyugati tartományok bizonyos mértékig való mellőzésével; még olyanok is akadnak, akik azt állítják, hogy mindennek legfőbb oka, hogy Nyugatkanada küldte be a parlamentbe a kormányt orra alá legelő borsot törő ellenzéki képviselőket.

Egészen természetesen látszik azonban, hogy nem a Bennett-kormányban van végeredményében a hiba, hanem az ország jelenlegi gazdasági összetételében. Addig ugyanis, míg keletkanadai nagyipar minden összeköttetésével és a rendelkezésre álló eszközökkel nap, nap után végig tudja kilincselni a keleti kormányhivatallal és a parlamenttel egyaránt, képtelenség még csak el is gondolni, hogy a távoli nyugati gazdálkodó farmerek, munkások, halász-vadászok vagy favágók kérésére meghallgatásra találjan.

A Kelet és Nyugat közötti állítólagos ellentét tulajdonképpen nem más, mint az ország kereskedelmét, iparát, pénzügyeit irányító, tehát a huszafélek mellett ülő keleti érdekeltségek és az egyszerű, hétköznapi robotolók közötti érdekek harcra. Az csak sajnálatos emberi gyarlóságnak tudható be, hogy az ugyanazon körülmények hatása alatt szenvedők nem tudnak ösztönösen s így sokszor hiába harcol az egyenlő elbánás érdekében a Nyugat lakossága, midőn a keletiek azok malmára hajlítják a vizet, aiktól végeredményben közvetlenül függenek.

Míg tehát egyrészt politikailag s jogilag előnyös helyzetbe juttatja az egyes tartományokat a British North American Act, gazdaságilag bizony sok esetben hátrányos; egyenesen ká-

ros következményekkel jár azonban a "BNA" rövidítéssel emlegetett törvény ojtán alkalmazása, hogy megbontja az ország egységét. Már pedig mi másnak bélyegzhető az a tény, hogy külön elbírálás alá helyezik a Keletet és a Nyugatot, nem egy-szerűen a relief-kérdést, tehát a legelemibb gyakorlati kérdésekben egyenlőséget szítanak a lakosság körében?!

Asszonyoknak

Bizonyára hallottak róla mind nyelván, hogy volt idő, amikor szegény magyar hazánkban törökök garázdálkodtak, pusztítottak. Be-betörték országunkba, egyik várat a másik után foglalták el s amint ez már ilyenkor szokás, nem kímélték se asszonyt, se gyereket, se templomot. Egy szép nyári napon, amikor a férfiak szorgalmasan dolgoztak künn a határbán, a szóbanforgó erdélyi városokban járóforgó csak tehetetlenül elvén, asszonyok és öregek voltak otthon. Mint a vilámlan futott át a hír a városokban: Jönnek a törökök, itt vannak a törökök! A megrémült lakosság a legerősebb épület, a hatalmas kőtemplom felé menekült, gyermekeket, életmet, követ, szurkot és hamarjában összeszedhető harci eszközöket cipelték magukkal, hogy amíg segítséget nem kapnak, a templomban zárkózva védjék meg magukat.

A következő percben éktelel zaj támadt. A lovak fájdalmas nyerítással bokrosodtak meg, a megijedt törökök jobbra-balra csapkodva menekültek, a vártlanul közéjük repült nagyszámú dühös kis ellenség; a kántorné asszony egyetlen egy kas méhecskéje előtt. Mentől jobban csapkodtak és menekültek, annál dühösebben kergették a kis méhecskék a fejüket vesztett törököket. Így mentették meg a városokat a kis méhecskék és ilyen csúfosan futott meg a fegyveres török csapat egy pár ezer méhecske előtt.

Ez régen volt és igaz volt. De az a gyanum, hogy a méhecskéikkel szemben a kanadai magyarság is olyanféleképpen van,

mint azok a törökök voltak. Ugyanis a Department of Agriculture 1931. kimutatása szerint Saskatchewan területén 1354 ember foglalkozott méhészettel, 685,551 font mézet termeltek 108 ezer dollár értékben.

Kérdem, honfitársnómet, akiknek földjük vagy kertescskéjük van, miért nem fűrészelnek, kalapálnak össze most télen egy pár szál deszkából néhány kaputárt? Ha 1354 embernek kifizetete magát a méhészkedés és az ő méhek részére nem volt itt túlságosan hideg és rossz az éghajlat miért hanyagoljuk itt el a gazdaságnak ezt a fontos ágát? Nem tudják, milyen nagy segítség a gazdának a méhecske, amikor egyik virágról a másikra szállva megtermékenyíti azt? Nagyon régen bebizonyított tény, hogyha egy csepp mézet sem kapnánk, akkor is kifizetné magát a méhészkedés, mert mindenből sokkal hamarabb és legalább is még egyszerűségeknél vannak, aiktól igazán nincs mit félni, mert ha mi nem vagyunk túl harciasak, tulcsávák, egészen ritkán szúrnak hiszen ők tudják, hogy az a szúrás az ő életükbe kerül és ful-lánkjukat csak végső esetben, önvédelemből használják.

A napokban bizonyára minden háziasszony aggodalommal olvasta vagy hallotta, hogy a kanadai kormány 2 cent forrásztási adót vetett ki a cukor méhecskéje előtt. Mentől jobban csapkodtak és menekültek, annál dühösebben kergették a kis méhecskék a fejüket vesztett törököket. Így mentették meg a városokat a kis méhecskék és ilyen csúfosan futott meg a fegyveres török csapat egy pár ezer méhecske előtt.

Ez régen volt és igaz volt. De az a gyanum, hogy a méhecskéikkel szemben a kanadai magyarság is olyanféleképpen van,

Cserekereskedelem, a munkanélküliség egyik ellenszere

ÉRDEKES MÓDON KISÉRLETEZNEK AZ EGYESULT ALLAMOKBAN A VALSAG LEKÜZDÉSÉRE KIESZELT TERVEKEL — KÖZÉPKORI SZINVONALRA SÜLLYEDT AZ AMERIKAI ÉLET-STANDARD

A társadalom legfontosabb problémája jelenleg a világ minden országában jelentkező nagy számú munkanélküliség. Mindannyiunk életkörülményeit befolyásolja kisebb-nagyobb mértékben a munkanélküliséggel járó gazdasági válság. Két ember társalgása, bármely irányba terelődjen is, vissza fogja tükrözni a munkanélküliség nyomásátó képét, ha nem is közvetlenül, de valamely formában.

Jelenleg különféle módok ajánlanak a munkanélküliséggel járó bajok orvoslására. De nemcsak az orvosos módjában nem tudunk megegyezni, hanem a jelenlegi viszonyok jelentőségét illetően sem tudunk egy véleményre jutni. Egyesek amellett érvelnek, hogy a gazdasági válság csak időszéri túmenény, már elérte legrosszabb fokát s a viszonyok jobbrafordulása várható a közeljövőben. Mások viszont a sorsukat irányító közgazdasági elvek elavult voltából látják a depresszió indító okát és azt állítják, hogy a viszonyok 1940-ig csak egyre rosszabbodni fognak.

Ezen ciklkünkben nem fejtegetjük a különféle gazdaságpolitikai elveket, hanem vizsgálat tárgyává tesszük, hogy a szomszédos Egyesült Államokban mi volt kísérleteznek a munkanélkül, sorsuk megjavítása érdekében. Az amerikai munkanélküliek sorsa feltétlenül érdekl a kanadai munkanélkülit, mert a két ország ipari és mezőgazdasági viszonyai majdnem azonos-

sak és a munkanélküleket a két ország kormányja lényegében egyforma elbánásban részesíti.

A tízelegymillió amerikai munkanélkül körülben a múlt év folyamán jelentős mozgalom látott napvilágot. Több amerikai városban a munkanélküliek rájöttek, hogy egyéni vagy csoportos, de időszéri tevékenység nem javíthatja meg sorsukat és ezért is munkanélkül szervezetbe tömörültek. Ezen szervezetek nem csatlakoztak egy politikai párthoz sem, hanem feladatuk tárgyává a munkanélküliek jelenlegi gazdasági helyzetének megjavítását tették oly utakon, amiket az ország törvényei és alkotmánya nyitva tart számukra.

A szervezetek megalakításakor az alapítók következőképpen okoskodtak: Az emberek nem tudják kielégíteni jelenlegi szükségleteiket, mert nincs pénzük más ember munkájának díjazására, vagy munkatermek vásárlására. A farmernak szűk sége van például egy pár cipőre, vagy egyács tudására és munkájára, hogy például egy istállót építsen. A cipésznek és az ácsnak viszont élelmiszere van szüksége. A munkanélküliek szervezete tehát összehozta tagjai sorában az éhes ácsot és cipészt a lyukas cipőjű farmerral, akinek pajtájába beesik az eső.

A tagok kiscserélik egymás között munkájukat vagy más munkáért vagy szűkségeit élelmiszerekért és ipari cikkékért. Minél több taggal bír a munkanélküliek csere-szervezete, annál

TESTVÉREK

IRTA: BODOR ALADAR

Nagyon rég hallottam ezt a történetet: még a háború közepén, a kórházban. Nem is egész bizonyossággal emlékszem rá, mert akkor erős malárialázban szenvedtem, csak valahogy a magam lázának és az elbeszélő lázas elkészedésének fénylőn keresztül emlékszem erre a való történetre. Aki elmondotta: a legboldogabb ember volt az egész kórházban. Ugyanis nem régen került haza szőkevényként orosz hadifoglyból: hogy roppant megviseltségét kipihenje, betették közénk enni, aludni, pihenni. Boldog, áradozó vagy az a fitu, mint általában a nagy veszedelmek után életbenmaradtak, csak néha jött még rá az idegokosk sirögörög Zászlós volt, a mi honvédezdünkben, származására marosmenti oláh, igen jó kiejtéssel beszélt magyarul. Többesző fogadkozott, mint akkortájt mások is, hogy no, ezt az ő érdekes esetét meg fogja írni, buzdított rá másokat is. En is ajánlottam, hogy meg fogom írni még valaha, de ő erre csak jóindulatu mosolygással fejintett, mert nem látta valószínűnek, hogy én még valaha föl-épülve, tolat foghassak a kezembe.

Tudtommal nem írta meg ezt az esetet senki az akkori halgatói közül. Így hát előveszem és megírom én magam, pótolva a 17-es számú tiszti körtérem egyetemes ígretét.

Valahogy így mondta el: — Mindjárt tízelegymillió nyarán végén hadifogságba estem Galliciában az első nagy hátrálás idején. Mert ahogy egy hídcskán ösnülötünk volna vissza, egy tréncocsi rudja letesztított a hidról a folyó medrének iszapjába, aztán otthagytak. A muszka előőrök húztak ki az iszapból, amikor már

majdnem beléfúladtam. Azt hitték, hogy csak ezért, meg kényeskedésből és dacoskodásból nem akarok menetelni a többi hadifoglyokkal együtt, pedig a szekérrud nagyon beléműdött volt, valami belső sérüléseim is lehettek, nagyon szenvedtem éj-jel nappal.

Az oroszok tehát szimulánsnak kezelték és ugy adtak kézzől-kézre, míg az omszki fogolytáborba érteztünk. Ott is kivételes rosszindulattal különböztettek meg, nagyon elkiseríteték az életemet.

Ami táborunkban elég sűrűn voltak még akkor a szökések, de kevésnek sikerült a dolog, a legtöbb szökévényt lelőtték már a szögedrót-kerítésen, ha még előbb agyon nem sűjtotta a drótbán kerengő villámáram. Akiket elfogtak, azok közül eleinte elretentő példának főbe is lőttek párat, hogy a többinek elvegyék a kedvét a szökéstől. No, nekem ugyan megkörták. Gondoltam, megiscsak megpróbálok. Három társammal szövetségbe a szökésre.

A kerített fogolytáborból kijutnunk nekünk aránylag még könnyen ment. Valami munkára vitték ki minket, hármunk közül az egyik orvos-zászlós volt, akadt morfiumja is. A kísérőnkkel egy kis rumot látattunk, akkor az orruk alá tolta szépen a morfiumos zsebünköt, elaludtunk. Levették tőlünk őket ott, a hideg ösvégi mezőn, rájuk adták a magunk fogolyruháit. Nem bántottak őket egyébként, bár jól esett volna egyoncsapni éppen ezt a kettőt, de mégis, hátha elfogják az embert, akkor emigy talán nem lőnek főbe. A harmadikunk aztán hasonló módon egy orosz földművesasszony ruháját vette föl, akire viszont földalta a maga ruháját. No, csudálkozhatott a jámbor muszka nő, amikor azután huszonegyes máigyar honvédek ébredtek föl!

Egy nap multán már bajban voltunk. Hába, bár volt térképünk, a muszka már ismerték a szökések valószínű irányait. Bár kerültük a kerülendő helyeket. Telefonjuk is volt. Másnap már itt-ott lövdözték ránk. Kénytelenek voltunk mégis a vasutvonal s a folyó közepében maradni, mert az ősi sivatagban még lopniváló étel és fagyól védő szénaboglya se volt.

Negyednapra is igen megkergettek bennünket, akkor a szegény orvos-zászlós barátunk néhét sebet kapott. Derék flu volt, nagyon sajnáltuk, de ő maga kért minket, hogy hagyjuk ott meghalni az erdőben, ahová bemenekültünk. Azt még megfigyelhetők leskelődésünkben, hogy az üldöző orosz táborricsend-féle emberek ráakadtak. Azt hiszem, nem soká élhetett már.

Tizenkét nap mulva már az Ob-folyón voltunk egy északi haladói gödösön, amelynek a fűtője egy háborúelőtti idelepedett, most őrizenben élő német volt. Ezen a kis hajón eről ködtünk mind északra a mind sűrűbb jégzajlásban, míg aztán egy állomáson téliszállításra vonult el a hajó. Ott el kellett hagynunk a kényelmet és btonóságot és mennünk kellett tovább, nyugat felé.

Nagyon, nagyon sok szenvedés és rettegés várt ránk. Sokszor voltunk már úgy, hogy bevallottuk: ha tudtuk volna, mennyi megpróbáltatással jár ez a szökés, nem is vállalkoznánk volna. De most már mind kevésbé volt mit tennünk, vergődöttünk tovább, néha úgy éreztük: hazafelé, néha csak úgy: a sír felé.

Nem mondom el most már a veszedelmeket, amiket az Uraltan, Oroszországban és Szankt-petersburghban elszenvedtünk. Rettenetesen lezüllött, rongyos beteges csavargókká lettünk adig, míg elérkeztünk az orosz-

finn határig. Legutóbb az esettelünk, hogy egy három kocsiálló álló vonaton, amelyre fölka paszkodunk, igazolásra szállítottak minket. Erre mi a vonatról leugrottunk. Lassan ment bár a vonat, mindkétben borzasztóan lehegeredtünk a töltésen s aztán még futni kellett a názelések és berkek között, mert az egész vonat közönsége üldözésünkre indult, még lövdözték is ránk. Közben valami gazember elindította a vonatot és otthagya őket a vadonban; ezek azt hitték, hogy a vonat elindítója valami büntársunk, annál dühösebben vadásztak ránk. Beszorítottak egészen a mocsarakba.

Ránéztek az tán életünk legnehezebb napjait. Társam magyarul alig tudó német volt, az is baj volt, hogy nehezen értették meg egymást, magyarázkodások közben egymásra is betegesen idegeskedők lettünk. Éjjelenként kiszáradt sába burkolóztunk, nappal pedig megcsakugy ösztönösen támolyogtunk nyugat felé, néha egy-két napos utakat kellett visszafelé megtennünk, mert utunkat elzárta a hó, vagy a még veszedelmesebb mocsár. Nádgyökeret, ráköllöt, bokrán száradott főnyát etünk, még nyershalat is, mert elfogyott a gyujtónk. Pár nap mulva már a vérhas kezdődött mindkettőnkön.

Es mind kétségbeesetten belelevereedtünk a mocsarakba! Embert nem láttunk hat napja már. Társam különösen érzékeny volt a szunyogokkal szemben, olyan dagadt és hamuszürk volt már, hogy nem is volt embert formája.

Elhatároztuk, hogy most már délnyugatra fogunk menni, még ha oroszokkal kell is találkozunk, azután lesz, ahogy lesz. De délnyugatnak még szörnyűbbek lettek a mocsarak. En gem is megcsiptek valamik, én is dagadt és beteg voltam már. És sehol, de sehol ember. Né-

ha, mikor el voltunk estefelé rémülve a közeldeő éjszakától, elkezdtünk ülvötte orditozni, azótan sirtunk göröcsben, gyámoltalanul.

Éjjelenként kissé még befygyott a mocsár felszine, de napal beszakadozót lábnok alatt a sár és jég, alig vergődünk már naponta egypár kilométert a betegparány mocsárvilágban, amely minden lépten-nyomon elsílyedéssel fenyegetett. Mind a kettőnknek igen erős volt már a láza.

Ahogy egy nap gázolunk csendesen, reménytelenül, fásultságban előre a tédígerő hínáros sárban a sűrűbokros és kuszó-nóvényes terepen, egyszerre csak azt hallottam, hogy finom hangu ezüstcsengő cseng ott, a bokron tul.

Ránéztek a társamra, hogy hallotta-e?

Azt mondja, hogy nem hallott semmit, de nem is lehetséges a dolog, csak a láz lúktet a halántékomban.

Elhittem neki. Megint megyünk tovább. És megint csak hallom és néhány perc mulva újra is hallom az ezüstcsengőt.

Megint mondom a németnek, azt mondja, sulyosan beteg vagyok, fekdűjek le, dögöljek már meg, mert nem hagyom már öt nyugodtan meghalni.

Egyszer csak egy kis nyíláson mintha egy kis füves tisztást láttunk volna s azon egy kis kőr be ugrál, ezüstcsengős özikét, piros szalaggal a nyakában.

Óvatosan a társamra néztem, mert most már én is azt hittem, hogy ez csak beteg káprázat, ha ő is ugyanyígnem látta.

A német is megdöbbenve néhét rám. Ő is azt hitte, hogy káprázik, azért nézett aggdóva rám, látom-e én is?

Nem mertünk egymásnak szólni róla. Mindkettőnk azt hitte, hogy a másik társa eltorzult arcától van megijedve.

Még vagy kétszer tűnt eléink az özecke és mi mind kétségbeesettebben meredtünk egymásra: nem lehet már messze a vég, ha az agyunk már így összevan zavarodva.

Egyszerre egy bokor mögött két fejszét földmivest láttunk meg, akik készentartott fejszével várták, miféle állat közeledik feléjük nyögve és cuppogva a nehéz sáron keresztül.

Finn földmivések voltak, nehékes, nagy, lenzöke emberek. Láthatólag meg voltak dühberve az iszonytató külsönktől és hogy honnan jövőnk.

Mi ketten sírva fakadtunk, olyan elnyomorodottak voltunk már, hogy azt hittük, azt az egy-két lépést se tudjuk már megtenni, hogy hozzájuk lépünk.

Nem tudtunk se oroszul, se finnül. Csak úgy dadogtam, kettőnkre mutatva:

— Vojnoplinniki... vojnoplinniki... Hadifoglyok.

Nem mutatnak ellenséges indulatot. Láttuk, hogy nem fognak bántani. Csak álltak ott gnozdulatlanul, halszemmel nézve a két förtelmes szörnyetegre.

A társam finn szavakkal próbálkozott: Hágára mutatott: — Szakszónen. (Vagyis, ő német.)

Ugylátszik megértették. Aztán rámmutatott:

— Unkarilainen. (Hogy én magyar vagyok.)

Es erre a szóra megmozdult a két mozdulatlan arc. Mosolygásra húzódtak a nagy, csontos gépek és azok a hideg emberek éneféjem, csakis éneféjem léptek. Csak engem láttak meg, hozzájöttek és nagy, csontos karjaikkal átöleltek, 'elfogtak, ahogy elemni készültem. A továbbából házból az asszonyt kiáltották elő, hogy a német társamat bekisérje, engem maguk vittek be a karjalkon, a meleg szobájukba, a halából az éltbe Soha, sohasé fejeitem el, hogy

ott, a rémes, irtóztató messziségenben, a halálig való elesettségenben, undorító züllöttségben, hogy vetek karjukba azok az egyszerű, nehézkes emberek azért az egy azért, hogy én unkarilainen vagyok, magyar, a-iktól valaha a tanítóktól azt hallották, hogy rokonok vagyunk. Sohasé fejeitem el, hogyan kapaszkodtam beléjük, göröcsösen sírva, hogy csak késsőbbre bírtam magamhoz jónni, mikor teával, fűrésztessel, meleg ággyal rendbehozták, meggyógyították, visszaadták az életemet.

Abban a pillanatban én, aki származásomra oláh lehettem volna, úgy éreztem, a magyar testvériségért kaptam vissza az életemet, hozzájuk tartozó magyar vagyok. Hogy csokoltam a szegény finn asszony kezét, amiért ismerte ezt a két szót, hogy magyar, meg honvédt, In-kább mint akár a honvédezdremben töltött egész szolgálomert és együtt való harcainkért, inkább, mint az elemi és középiskoláimért, éreztem azt, hogy elválaszthatatlanul magyar vagyok.

Igy mondta el a zászlós bajtárs az ő történetét tizenöt januárusában, mikor azoknak a finn földműveseknek, majd a svéd hatóságoknak segítségével hazakerülhetett.

Kevészer is láttam életemben oláhból magyarrá vált embert, de zászlós bajtársam kétségtelen hűséggel műhoznánk tartozó magyar volt. Vellünk jött vissza a rumán megázáláskor lépésről-lépésre Csucsa felé és ott esett el a csucai fronton, életével pecsételve meg hűségét.

Tartoztam vele az emlékeztetének, hogy elmondjam a történetét.